

7. Уявіть, що ви журналіст. Вам потрібно взяти інтерв'ю у Григорія Сковороди. Підготуйте для нього питання.

8. Розвиток навичок діалогічного мовлення. Підготуйте читання за ролями байки Григорія Сковороди «Чиж і Щиглик».

9. Для розвитку словникового запасу виконайте такі завдання:

Прочитавши байки та притчі Григорія Савича Сковороди, об'єднайтесь у пари та підготуйте діалог, поділіться враженнями від прочитаного.

Прочитайте байку «Два коштовні камені – діамант і смарагд». Як ви розумієте силу? Створіть власне висловлювання, ґрунтуючись на мораль і ваші враження.

Пропоновані види вправ дозволяють на уроках української мови сформувати в здобувачів комунікативні компетентності, ціннісні орієнтири, зокрема уміння й навички точно, аргументовано, виразно висловлювати думки, дотримуючись правил побудови висловлювання переконувати слухачів у доречності міркувань. Цікаві, творчі завдання врешті допомагають покращити мотивацію учнів до навчання.

Список використаної літератури

1. Горошкіна О. М., Нікітіна А. В., Попова Л. О. Риторична культура вчителя в умовах профілізації. Луганськ: СПД Резников В.С., 2007. 119 с.

2. Максименко С. Д., Зайчук В. О., Клименко В. В., Соловієнко В. О. Загальна психологія: підруч. для студентів вищ. навч. закл. Київ: Форум. 2000. 543 с.

Нестерчук Катерина

студентка групи СОУМа-42 факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання Скуратко Тетяна

НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ БАЙОК ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Загальновідомо, що сьогодні вивчення української літератури в школі має «відповідати очікуванням сучасної молоді, яка живе в динамічному інформаційному світі. Нинішні школярі перебувають у полоні віртуального середовища, якому притаманна «кліповість», «клаптиковість», фрагментарність. Зрештою, сучасне життя постає світом «коротких» повідомлень, швидкоплинних новин. Не лише дитині, а й дорослому непросто розібратися в інформаційному огромі сьогодення» [4, с. 3]. Тому неабияк важливо застосовувати на уроках української літератури інноваційні підходи до реалізації шкільної літературної освіти, що, власне, й зумовлює **актуальність** обраної теми.

Одним із прогресивних сучасних підходів у навчальному процесі є «візуальна освіта», що трактується в педагогіці як «тенденція витіснення звичних текстів і схем зображеннями, моделями, образами, знаками тощо» [1, с. 21]. Ефективність використання на уроках літератури цього підходу стає зрозумілою з того, що «нинішні школярі не люблять читати вже не лише великі за обсягом тексти, а й навіть ті, які відносять до середніх жанрів. Учні масово надають перевагу візуальному мисленню, під яким науковці розуміють «людську діяльність, продуктом якої є породження нових образів, створення нових візуальних форм, що несуть певне смислове навантаження і роблять значення видимим» [2, с. 2].

Тому **мета** нашого дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні методичних рекомендацій щодо використання різних типів візуалізації та застосування прийомів візуальної освіти на уроках вивчення байок Г. Сковороди.

Зазначимо, що ключове місце у шкільному курсі із вивчення давнього українського письменства відводиться творчості Григорія Савича Сковороди – видатного українського філософа, просвітителя-гуманіста, поета, байкаря, педагога, музиканта. Погоджуємося із думкою Тетяни Скуратко, що «надзвичайно важливо, щоб дев'ятикласники зрозуміли, що Григорій Сковорода відіграє важливу роль у становленні української літератури, він був її ідейним предтечею. Школярам потрібно пояснити, що поетична та прозова творчість Сковороди стала органічним складником нового письменства, яке розвивало гуманістичні, демократичні ідеї, заперечувало існуючий суспільно-політичний лад, вводило в літературу самобутні образи простих українців, обстоюючи їхні соціальні і національні права. Важливо донести до учнів, що саме творчість Григорія Савича мала вагомий вплив на подальшу українську літературну традицію, зокрема на творчість Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Миколи Гоголя, Павла Тичини, Максима Рильського, Юрія Клена, Платона Воронька, Миколи Вінграновського, Івана Драча, Ліни Костенко, Бориса Олійника, Дмитра Павличка, Василя Симоненка, Василя Стуса тощо» [6, с. 105].

Цікавою сторінкою для пізнання творчості Григорія Сковороди є байкарська спадщина. Вивчення байок Григорія Савича Сковороди, безперечно, є важливим етапом на шляху досягнення мети літературної освіти в сучасній школі. Тож, на нашу думку, саме різні типи візуалізації сприятимуть досягненню учнями «глибинних смислів творчості «українського Сократа», яка тренує мислення, плекає духовність, виховує національну свідомість та спрямовує дитячу енергію на досягнення загальнолюдських ідеалів і моральних цінностей» [3, с. 79].

Вважаємо, що на уроках вивчення творів зі збірки Г. Сковороди «Байки Харківські» доцільно використати такі типи візуалізації, як хмара слів (тегів), інфографіка, фішбоун, кроссенс тощо.

Хмара слів (тегів) є «візуальним відтворенням списку слів, категорій, міток чи ярликів на єдиному спільному зображенні. Хмари дають можливість зосередити увагу учнів на ключових словах теми, твору, сприяють пригадуванню найважливішого» [2, С. 7-8]. Наприклад, під час опрацювання на уроці української літератури в 9 класі найвідомішої байки Г. Сковороди «Бджола і Шершень» [5, С. 27-28] можна запропонувати дев'ятикласникам проаналізувати таку хмару слів:



Завдання до візуалізації можуть бути такими:

- 1) Назвіть зашифровану байку Г. Сковороди.
- 2) Відтворіть висловлювання, яке заховалось у хмарі.
- 3) Поясніть, як ви розумієте твердження Епікура.

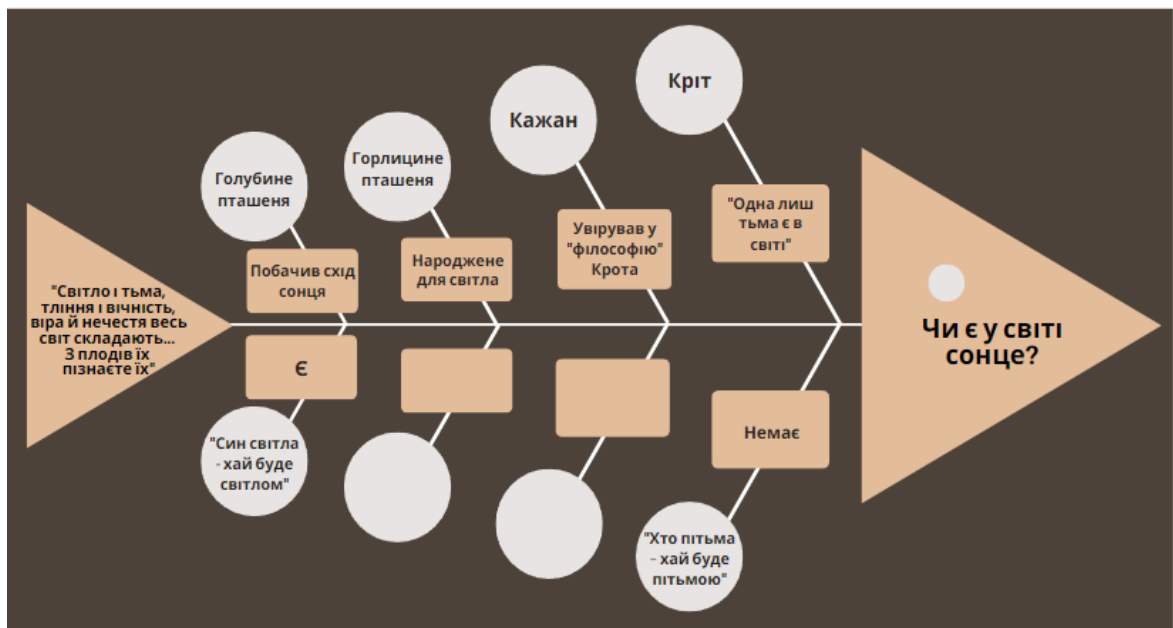
Інфографікою називають «графічний спосіб подачі інформації, унаочнення даних, метою якого є швидке і чітке увиразнення необхідного матеріалу. Інфографіка розповідає про будь-що насамперед за допомогою різноманітних зображень, невеликої кількості слів і цифр» [2, с. 4]. Існують різні форми інфографіки: карикатури, комікси, графіки, діаграми, ілюстрації, таблиці, схеми, карти, емблеми або прості малюнки [2, С. 4-5]. До прикладу, перед безпосереднім вивченням байки Г. Сковороди «Жаби» [5, С. 18-19] доцільно продемонструвати учням такий комікс:



Завдання до запропонованої інфографіки:

- 1) Як ви гадаєте, чому одна із жаб захотіла жити у джерелі, а не в озері?
- 2) Прочитайте байку Г. Сковороди «Жаби» та порівняйте свої міркування із відповіддю мудрої жаби.
- 3) Висловіть свою думку щодо твердження із сили байки «Жаби»: «Найбідніші раби нерідко походять від предків, що жили в калюжі великих прибутків...».

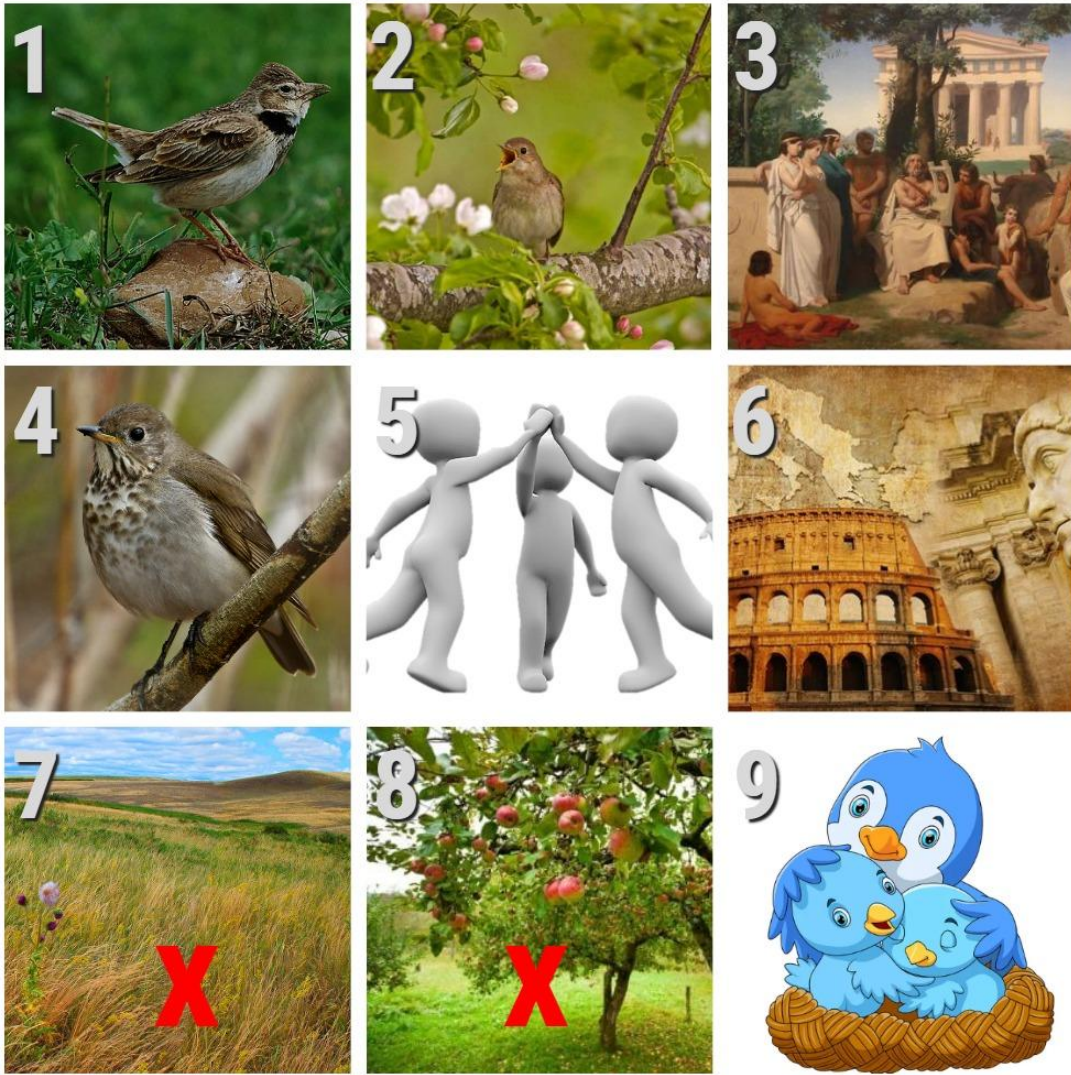
Фішбоун – це візуалізація у вигляді «схеми, за допомогою якої встановлюються причинно-наслідкові зв'язки того чи іншого проблемного явища. Голова риби – проблема; верхній ряд кісток – основні поняття теми, причини виникнення досліджуваної проблеми; нижній ряд – факти, що ілюструють визначені причини; хвіст – висновок» [2, с. 8]. Так, на наш погляд, ефективним нестандартним підходом до аналізу байки Г. Сковороди «Кріт, Кажан і двоє пташенят: Горлицине та Голубине» [5, С. 21-22] є використання такого фішбоуна:



Завдання до фішбоуна:

- 1) Прочитайте уважно байку Г. Сковороди «Крит, Кажан і двоє пташенят: Горлицине та Голубине».
- 2) Проаналізуйте запропоновану візуалізацію.
- 3) Усно доповніть фішбоун відсутніми елементами.

Кроссенс – це гра у вигляді «головоломки, сутність якої полягає у встановленні асоціативних взаємозв'язків між сусідніми зображеннями з 9-ти картинок. Слово кроссенс означає «перетин значень». Починати розгадувати кроссенс можна з будь-якої картинки, але найчастіше зв'язки встановлюють між квадратами 1-2, 2-3, 3-6, 6-9, 9-8, 8-7, 7-4, 4-1 (за «основою») або між квадратами 2-5, 6-5, 8-5 і 4-5 (за «хрестом»). Кроссенс цікавий тим, що допускає певні варіанти у його дешифруванні, оскільки в різних людей одна і та сама картинка може викликати різні асоціації» [2, с. 7]. Наприклад, на уроці з вивчення байки Г. Сковороди «Соловейко, Жайворонки і Дрозд» [5, С. 30-32], можна використати кроссенс для проведення бесіди за змістом твору, або запропонувати учням переказати байку, встановлюючи асоціативні зв'язки між квадратами кроссенсу по спіралі, тобто за «основою» (між картинками 1-2, 2-3, 3-6, 6-9, 9-8, 8-7, 7-4, 4-5):



Таким чином, окрім запропонованих розробок, у ході роботи доцільно використовувати й інші візуалізації: інтелект-карти (або ментальні карти), манги, колажі, буктрейлери, інтерактивні стрічки часу, літературні пазли, лепбуки тощо [2, с. 10], адже вони допомагають учням в ігровій ненав'язливій формі проаналізувати твір, поміркувати над учинками персонажів, осмислити моральні та світоглядні колізії у художньому світі байки.

Отже, специфіка шкільного вивчення байкової спадщини Григорія Сковороди вимагає нових підходів, нових трактувань і нового розуміння, нового осмислення та глибинного осягнення. Вважаємо, що саме використання різних типів візуалізації навчального матеріалу та нестандартні прийоми роботи з повчальними творами «українського Сократа» є новими ефективними

підходами до вивчення байкарської спадщини Григорія Савича Сковороди на уроках української літератури в 9 класі.

Список використаної літератури

1. Житеньова Н. Сутність візуалізації в навчальному процесі. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Сер. : Педагогічна. 2013. Вип. 19. С. 18-21. Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/znpkp_ped_2013_19_8 (дата звернення: 21.02.2023)
2. Клименко Ж. Дива візуалізації, або як зробити знання видимими, а уроки літератури – незабутніми. *Всесвітня література в школах України*. 2019. № 3 (453). С. 2-11. Режим доступу : http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle-123456789/27116/Klymenko_Zhanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 21.02.2023)
3. Мхитарян О. Формування читацької компетентності учнів у реаліях Нової української школи. *Науково-методичний, інформаційно-освітній журнал*. 2022. № 4 (95). С. 69-82. Режим доступу : <https://september.moippo.mk.ua/index.php/sept/article/view/254/222> (дата звернення: 22.02.2023)
4. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти з української літератури для 5-9 класів, 2017. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/onovlennya-12-2017/na-sajt-ukrayinska-literatura-5-9-z-chervonimdoc-2.pdf> (дата звернення: 21.02.2023)
5. Сковорода Г. Харківські байки / Григорій Сковорода ; за ред. акад. П. Тичини ; передм. проф. С. Чавдарова. Київ : Укр. держ. вид-во, 1946. 32 с.
6. Скуратко Т. Специфіка шкільного вивчення творчості Григорія Сковороди. *Тенденції і перспективи вивчення літератури у середній і вищій школах : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15 грудня*

Олійник Оксана

студентка групи СОУМа-32 факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Науковий керівник – кандидат філологічних наук, викладач кафедри української мови та методики її навчання Гапон Леся.

МЕДІАТЕКСТ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Нинішнє покоління школярів називають «цифровим», бо діти, народжені після 2000 року, не уявляють життя без гаджетів. Ураховуючи особливий тип сприйняття дійсності сучасних підлітків – кліпове мислення, освітяни активно шукають шляхи формування медіаграмотної людини, яка була б здатна перетворити загрози, спричинені можливостями інтернету, на ресурс для саморозвитку.

Проблему досліджували такі науковці, як Н. Апатова, І. Богданова, О. Волошенюк, В. Іванова, Л. Панченко, Л. Романишина та ін. Водночас ця тема потребує глибшого вивчення, теоретичного обґрунтування та пошуку шляхів практичної реалізації питання впровадження медіаграмотності в практику навчання української мови.

Як свідчить практика, важливу роль у формуванні медіаграмотності школярів на уроках української мови відіграє робота з медіатекстами, різноманітні творчі медіазавдання, а також сприйняття та аналіз творів медіакультури. Це сприяє не лише розвитку креативних умінь і творчих навичок студентів, їхньому прагненню до пізнання наукових істин, навколишнього світу, традицій і звичаїв власного народу, історії, а й активізує інтелектуальну діяльність під час розв'язання теоретичних і практичних завдань.